2019-04-26

LÄRARHANDLEDNING

Foto: Anders Bergön

EN DYSTOPI FÖR UNGA. FRÅN ÅK 9.

MANUS LUCAS SVENSSON & REGI AV HELENA SANDSTRÖM CRUZ

REGIONTEATERN
BLEKINGE & KRONOBERG

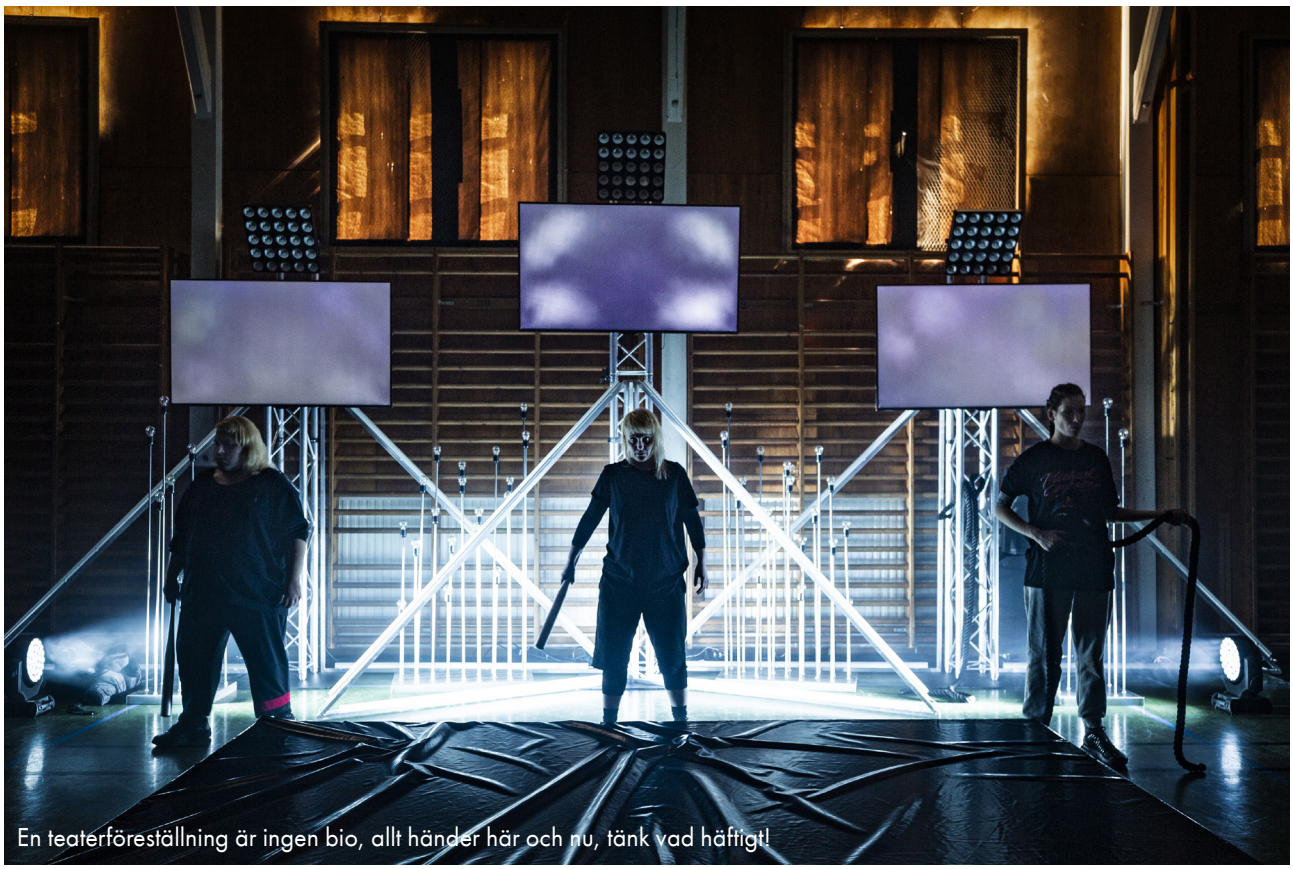
En teaterföreställning är ingen bio, allt händer här och nu, tänk vad häftigt!

HEJ!

Vi ser fram emot att få möta dig och din klass med föreställningen Ljustes Rike 2039. Med denna handledning vill vi ge dig som vuxen tips och idéer på vad du kan göra i anslutning till vårt besök. Den innehåller förslag på hur du gör teaterbesöket så tydligt, spännande och intressant som möjligt. Självklart känner du din klass bäst så ta till dig och gör det som känns bra och relevant för just er.

Regionteatern Blekinge & Kronoberg är en av landets största turnerande länsteatrar. Regionteatern ger teater- och dansföreställningar för barn, unga, och vuxna och stimulerar scenkonst i hela södra Sverige. Föreställningen Ljusets Rike 2039 är en föreställning om en dystopisk framtid och ett fascistiskt samhälle utan regler. Det enda att rätta sig efter är majoritetens beslut och det enda att frukta verkar vara sjukdomen - svaghet. Föreställningen undersöker mekanismerna bakom människans dragning till totalitära ideologier och behandlar ämnen som våldsglorifiering och svaghetsförakt.

”Aldrig igen” har det hetat sedan nazisternas brott mot mänskligheten för över 70 år sedan. Idag är mörka krafter åter på frammarsch; en växande svensk nynazism, ett neofacistiskt Europa, islamistisk radikalisering. Gemensamt för dessa ideologier är deras tro på våld som politisk metod samt deras nostalgiska föreställningar om ett idealistiskt förflutet. Genom att eftersträva en återgång till ett imaginärt det-var-bättre-förr, hoppas de återställa en ordning som aldrig funnits. Var ligger lockelsen i de extremistiska grupperingarna? Vad är deras grogrund? Hur har de lyckats få fäste i vår upplysta tid - i våra demokratiska samhällen?

REGISSÖRENS ORD OM FÖRESTÄLLNINGEN

Varför ville du undersöka det här temat?

Jag har alltid varit fascinerad av masspsykologin bakom sekter och diktaturer. Vad är det hos människan som gör oss så villiga att följa en stark ledare? Filosofen Jean-Paul Sartre har sagt att: ”Människan vill vara gjord av lera, men egentligen är hon gjord av vind.” Många av oss kan inte hantera det komplexa i att vara människa utan vill hitta en tydlig tillhörighet – en gruppidentitet. Det är enklare att någon talar om för en vad som är rätt och hur man ska handla än att man ska ta ställning till allt själv. Jag är också intresserad av begreppet ”ondska” – är det något som ligger latent hos alla människor? Vad är det mest ”naturliga” – att använda våld eller att hindra oss själva från våldsutövning? En annan filosof, Thomas Hobbes, menade att människans naturtillstånd är ett slags ”allas krig mot alla”. Det enda som hindrar människor från den rena egoismen (eller att helt enkelt ha ihjäl varandra) är det samhällskontrakt om rätt och fel som upprättas av statsmakten. Som kan vara såväl ”god” som ”ond”.

Varför tycker du att det är angeläget att spela den här dystopin för unga människor idag?

Vi lever i oroliga tider. Klimathot, terrorhot, krig och konflikter. Under sådana förhållanden är det lätt att sluta sig samman i mindre grupper, söka enkla svar och utse syndabockar. Men detta blir ju egentligen bara en ond cirkel. Klimatförändringarna driver människor på flykt och vi måste börja samsas om resurserna, vilket leder till konflikter. Men ett ”allas krig mot alla” är ju inte lösningen. Om vi inte samarbetar mer kommer vi alla att gå under. Hos unga människor finns ofta en större vakenhet kring de här frågorna – det är därför det är så roligt att spela för dem!
- *Helena Sandström Cruz*

DRAMATIKERNS ORD OM FÖRESTÄLLNINGEN

Berätta om Ljusets rike. Vad är det för värld?

Ljusets rike är en värld som har sprungit ur en systemkollaps. Den gamla världen föll sönder i globalisering, marknadsekonomi, öppnade gränser som suddade ut skillnader mellan människor och politiska partier. Styrka och våldsamhet premieras. Traditionella partier avskaffas till förmån för folkviljan, också lagar och traditionellt rättssystem sätts ur spel och ersätts av ett sorts direkt rättskipande, en lynchjustis med våldsmandat: anser gruppen att någon har fel så är de i sin fulla rätt att döda den, så länge man är i majoritet. Systemet blir ett självuppfyllande maktmedel där alla ständigt passar på alla och aldrig vet vad som gäller, det finns ju ingen annan lag än den att de många har rätt. Makten har decentraliserats och finns alltså finns överallt.

Hur syns fascismen idag?

Fascismen har både ett synligt och ett dolt ansikte. Den synliga, alltså den som är uniformerad och synlig och som paraderar på gatorna är enkel att peka ut och ringa in, dess våld är fysiskt och farligt, otäckt, men begränsat. Fascismens dolda ansikte är ett accepterande av odemokratiska idéer, ett stegvis framflyttande av gränser i förhållande till hur man ser på samhället och människan och vad hon är. Världen är komplicerad, orolig, ostadig och fascismen erbjuder enkla och snabba lösningar: vi mot dom, stängda gränser, nationalstatens återkomst etc.

Pjäsen utspelar sig 2039. Vi är bara 20 år fram i tiden. Varför så nära vår egen samtid?

Det nära avståndet i tiden handlar om att faktiskt kunna mäta ut ett möjligt ”what if?” (Om) scenario utifrån den tid vi lever i nu. Pjäsens händelser är ett möjligt slut på en serie händelser med begynnelse: nu. Man skall också tänka att 20 år är både kort och lång tid, det är tillräckligt nära för att vi ska kunna minnas det, men också tillräckligt för att vi ska glömma och börja mytologisera det, arrangera det på rätt sätt.
- *Lucas Svensson*

INFÖR FÖRESTÄLLNINGEN

PRAKTISK INFORMATION

- Vi spelar i er gympasal. Det finns ca 100 publikplatser.
- Informera kollegor och elever om att det sker en föreställning i gymnastiksalen, så de vet vad som händer och är på gång.
- Föreställningen är cirka 70 minuter
- En dramapedagog kommer att träffa de klasser som sett föreställningen. Tillsammans med klassen fördjupar de sig och bearbetar upplevelserna kring föreställningen. Besöket sker vid separat tillfälle efter föreställningen visats. Detta kallas efterarbete. Separat tillfälle och avtalas med ansvarig dramapedagog. Efterarbetet är 80 minuter långt.
- Under föreställningen kan du som lärare också vara publik. Skådespelarna är vana att spela för ungdomar.
- I efterarbetet finns ofta en farhåga från elever att de ska behöva spela teater. Det kommer de inte att behöva göra, utan det blir snarare övningar som öppnar för diskussion och reflektion

VAD FÖRVÄNTAS AV MIG SOM LÄRARE?

- Du får gärna förbereda eleverna inför föreställningen. Använd dig av det här materialet. Plocka ut det som du tycker verkar vara användbart och relevant för just din klass.
- Vara med under föreställning och efterarbete.
- Följ gärna upp föreställningen och efterarbetet med klassen efteråt.

MÅL UR LÄROPLANEN FÖR GYMNASIET SOM KAN KOPPLAS TILL FÖRESTÄLLNINGEN ELLER ARBETET MED DET HÄR MATERIALET

- Ha förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv
- Ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor
- Ha kunskaper om internationell samverkan och globala samband och kan bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv, och
- Kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling.

SÅ HÄR KAN DU SJÄLV FORTSÄTTA ARBETA MED KLASSEN EFTER REGIONTEATERNS BESÖK

Syftet med att arbeta vidare med elevernas upplevelse av föreställningen Ljustes Rike 2039 handlar om att låta nya intryck landa. Det kan komma fler tankar och funderingar om föreställningens innehåll efter en tid. För somliga är det svårt att uttrycka sig direkt och att sova på saken kan behövas. Som lärare kan det vara värdefullt för eleverna att du ”bara” lyssnar - eller arbetar mer strukturerat. Du kan följa upp både själva föreställningen och även jobba vidare med föreställningens ämnen.

Tänk på att inte värdera föreställningen eller elevernas upplevelser av den. Prata hellre om att alla ser, tycker och tolkar scenkonst på olika sätt och det finns inget som är rätt eller fel.

PRATA VIDARE OM FÖRESTÄLLNINGEN

TA EN RUNDA!

Samla klassen i en ring eller låt dem sitta i bänkarna. Ta sedan en runda där var och en får säga något de minns, upplevde, tänker från föreställningen. Viktigt att påminna oss om att vi minns, tänker och tycker olika även fast vi sett och gjort samma sak. När ni gått ett varv försök tillsammans minnas det som ni inte sagt. Vad hände mer i föreställningen? Detta är ett bra sätt att minnas tillbaka för att fortsätta arbeta kring föreställningen. Det är också spännande för dig som lärare att se vad som fastnat hos eleverna.

VAD HANDLAR LJUSETTS RIKE 2039 OM?

Be eleverna prata om vad de tyckte att Ljusets Rike 2039 handlar om. Påpeka att det inte finns några rätt eller fel. En föreställning kan handla om olika saker för olika personer. Låt de prata två och två eller i mindre grupper. Låt de skriva ner allt de kommer fram till på stora papper. Sedan kan ni föra upp allt på tavlan och se så mycket olika och lika saker klassen tyckte att föreställningen handlade om.

FRÅGOR ATT PRATA VIDARE OM

Utifrån vad eleverna tycker att Ljusets Rike 2039 handlar om kan du sedan ställa frågor som ni kan prata vidare om. Kom gärna på egna frågor som du tycker passar, nedan ser du lite förslag på frågor du kan använda för att komma igång. Du kan be klassen prata i smågrupper eller skriva ner sina svar var och en för sig.

FRÅGOR OM FÖRESTÄLLNINGEN

- Kan det som händer i föreställningen hända idag? Varför/varför inte?
- Kunde du känna igen något i föreställningen ifrån verkligheten?
- Fanns det omänskliga/mänskliga drag hos karaktärerna? Vilka?
- Var det något särskilt i föreställningen som väckte starka känslor hos dig?
- Kunde du känna igen dig i något hos karaktärerna?
- Hur kände du för karaktärernas situation?
- Förakt för svaghet är centralt i föreställningen. Vad innebär det att bli ansedd som svag enligt föreställningen?

FORTSÄTT ARBETET OCH PRATA OM:

- Vad innebär ett demokratiskt samhälle?
- Kan demokrati kopplas till föreställningen? Hur?
- Är demokrati viktigt? Varför/varför inte?
- Vad är fascism? Vad har det för koppling till föreställningen?
- Vad är civilkurage och har det något att göra med föreställningen?

ÖVNINGAR PÅ FÖRESTÄLLNINGENS TEMA

JA - NEJ - KANSKE

Värderingsövningen här nedan är uppbyggd kring påståenden som är anpassade till föreställningens tematik. Det brukar vara lagom att avvända 3-5 olika påståenden åt gången. Du kan själv välja ut de påståenden som du tycker verkar lämpliga för din klass. Ja - Nej - Kanske övningen aktiverar ofta delaktighet och interaktion i gruppen och ger möjlighet till dialog.

SÅ HÄR GÅR DET TILL:

Du lägger ut tre lappar med orden ”Ja”, ”Nej”, ”Kanske” på golvet och ber eleverna att snabbt ställa sig vid ett av dessa ord och ta ställning för ett påstående i taget. Det går bra att flytta sig till en annan lapp om man ändrar sig i efterhand. Inget svar är rätt eller fel. Uppmuntra gärna till en mångfald av åsikter.

Du kan be eleverna prata med de som står på samma lapp. På så sätt får de en chans att ventilera sina ställningstaganden i mindre grupper innan du öppnar upp för enskilda personers resonemang.

Det kan finns starka normer i gruppen om vilka som talar mer, mindre och är tysta. Bjud gärna in att tala i form av en fråga, till exempel *”Anna, du står på Ja-lappen, hur tänker du?”*. Som med alla inbjudningar kan vi tacka ja eller nej men många utrycker efteråt att de aldrig hade yttrat sig om de inte hade blivit tillfrågade.

PÅSTÅENDEN

- Nyhetsrapporteringen i media förstärker ofta rasism
- Samhället hyllar/premierar mod
- Sociala medier bidrar till att öka människors civilkurage
- Det skulle vara bra att lagstifta om civilkurage
- Man ska ingripa när någon blir utsatt för kränkningar eller våld
- En ledare ska aldrig visa sig svag
- Svaghet är ett tecken på låg intelligens
- Starkast är alltid bäst
- Man ska alltid rätta sig efter dem med mest makt
- Man ska veta sin plats
- Jämställdheten går framåt i Sverige
- Människor blir bättre av att straffas
- Straff framkallar oftast hämndkänslor
- Respektfullt bemötande minskar för det mesta våld

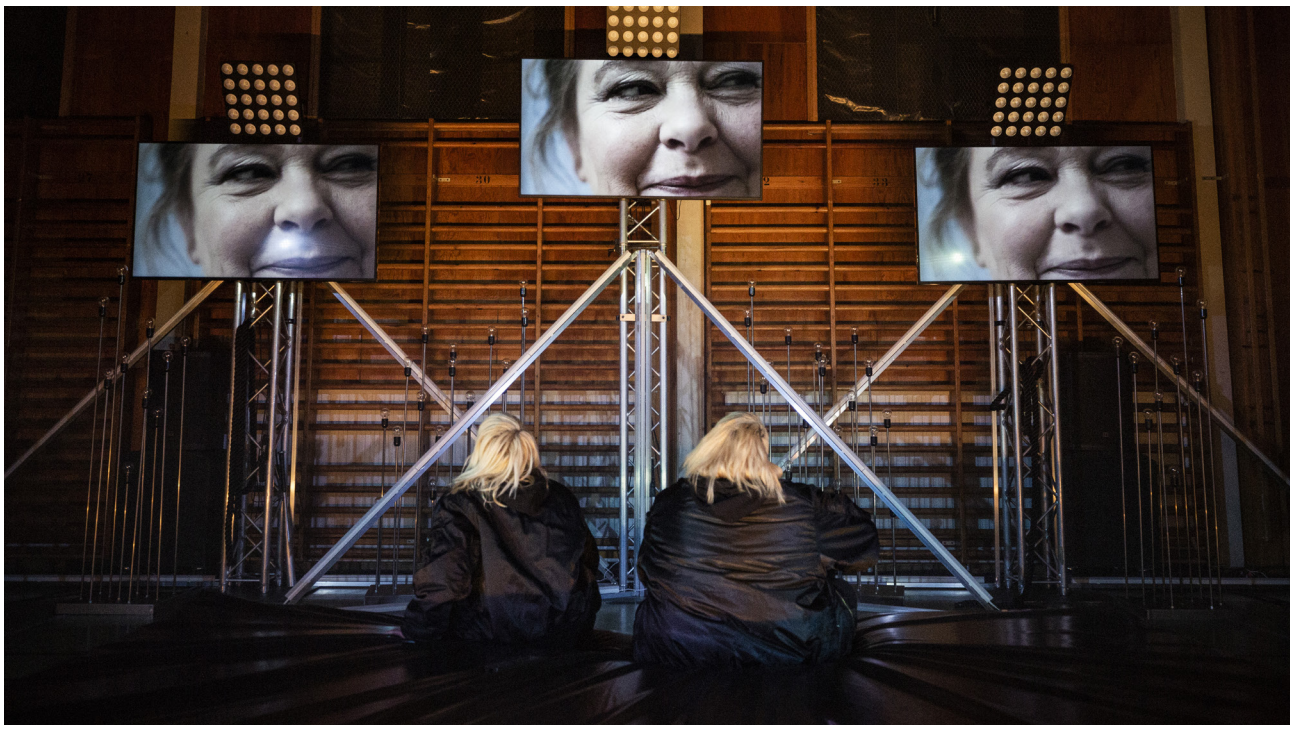

ALLT ÄR MÖJLIGT

Be eleverna i grupper prata om hur förtryck kan se ut och var man kan träffa på det. Till exempel i skolan, på stan, i olika sociala medier eller andra ställen. Sedan får de fördjupa sig i en av de företeelser som de har pratat om. Hjälp dem smalna av ämnet och be dem gärna att välja något så specifikt som möjligt så att det blir lite mer greppbart.

EXEMPEL PÅ UTGÅNGSPUNKTER:

- Till exempel - ser man ofta personer med olika typer av funktionalitet ute i offentligheten? Hur ser det ut i er närhet?
- Hur behandlas personer med en könsidentitet som inte är det normativa - man eller kvinna. Har alla samma rättigheter?
- Rättigheter för personer som har annat ursprung än majoriteten i ett land. Hur ser det ut i Sverige?
- Vad innebär det att ha hög en status? Hur ser det ut på er skola?

Nu är det dags att tillsammans i gruppen diskutera och försöka komma på förslag på hur man kan bryta förtrycket.

ATT GÅ VIDARE MED ÖVNINGEN:

Skriv upp de lösningar och idéer som eleverna kom fram till på tavlan. Gå sedan igenom varje förslag och prata om hur effektiva deras förslag skulle vara för att uppnå en förändring.

Låt gruppen uppskatta om det är en stor, mellan, liten eller ingen effekt och prata om varför. Här är det viktigt att inte värdera förslaget utan mer se om och vilken effekt det skulle kunna ha.

De mest konstiga och omöjliga förslagen kanske till exempel väcker störst uppmärksamhet eller väcker idéer till andra förslag. Se möjligheterna snarare än problemen i förslagen. Kanske kan ni som klass testa något av era förslag?

TIPS!

Under repetitionerna har vi bland annat läst aktuella debattartiklar på temat och sett olika filmer. Läs eller titta gärna på något av detta med din klass. Det kan ge ytterligare tyngd och förståelse för föreställningens tematik. Ni kan också ta stöd av de frågor och påståenden som finns i detta materialet för att prata vidare om de filmer eller texter som ni läser.

DEBATTARTIKLAR

- DN - ” Forskare: Alliansen och finanskrisen orsak till SD:s framgång”
- Expressen KULTUR - ”Hur kan vi tala om något annat än tiggarmordet?”
- DN - ”I rädslans klimat härskar känslor över omdömet”

BÖCKER

- Älskade fascism - Henrik Arnstad (faktabok)
- Vårt förakt för svaghet - Harald Ofstad (faktabok)
- Den banala ondskan – Hanna Arendt (faktabok)
- Existentialismen är en humanism – Jean-Paul Sartre (faktabok)
- Smålands mörker – Henrik Bromander (serieroman)
- Blecktrumman – Günter Grass (roman)
- Kallocain – Karin Boye (roman)
- Flugornas herre – William Golding (roman)

FILMER

- Det vita bandet – Michael Haneke
- Vågen (Die Welle) – Dennis Gansel
- Pans Labyrint – Guillermo del Toro
- En alldeles särskild dag – Ettore Scola
- The hunger games – Gary Ross
- The girl with all the gifts – Colm McCarthy

TACK TILL

MANUS LUCAS SVENSSON
REGI HELENA SANDSTRÖM CRUZ
SCENOGRAFI, KOSTYMDESIGN & LJUSDESIGN JOSEFIN HINDERS
DRAMATURG SOFIA WESTERLUND
LJUDDESIGN DAVID PETERSSON
MASKÖR HANNA ELWE
I ROLLERNA ANJA LEK PAULSSON, JONAS C WAHLSTRÖM & LÉONIE VINCENT

LJUSTEKNIK FREDRIK NILSSON
FÖRESTÄLLNINGSTEKNIK MARTIN ANDERSSON
KOSTYMATELJÉ MIKAELA JOHANSSON
REKVISITAATELJÉ JOSEFIN JOHANSSON, KARIN ÖSTERGREN & HENRIK VESTIN
DEKORTILLVERKNING ÅKE SJÖBERG

FILMAT FÖRESTÄLLNINGSMATERIAL
REGI HELENA SANDSTRÖM CRUZ
FOTOGRAFI & KLIPPNING NEMO STOCKLASSA HINDERS
SCENOGRAFI & LJUS JOSEFIN HINDERS
I ROLLERNA IA LANGHAMMER & BENGT CW CARLSSON
STATISTER, BARN JILL, ARVID, DYLAN, ALVARO, HEDVIG, TURID, JULIA & WALDEMAR
LJUD AGNIESZKA LEWALSKI
KOSTYM & MASK STELLA J HOX

TF. PRODUKTIONSLEDARE JOHANNES NORDGREN
TF. TEKNISK SAMORDNARE PATRIK PETERSSON
DRAMAPEDAGOG LINNEA ERIKSSON
STUNTKOORDINATOR ROBBAN FOLLIN
TURNÉLÄGGARE ERIK ALERING & RICKARD PALDAN
PLANERINGSANSVARIG LINN BOJING
FÖRLAG COLUMBINE TEATERFÖRLAG

PRESS & PROGRAMFOTO ANDERS BERGÖN
AFFISCHFOTO ANDERS BERGÖN
TRAILER NEMO STOCKLASSA HINDERS

SCENKONSTCHEF THERESE WILLSTEDT
TEKNISK CHEF SIMON RUNSTEN
PRODUCENT KATJA WÄNBERG
FÖRSÄLJNINGSCHEF MARIE BJÖRKMAN
EKONOMICHEF HELÉNE JÄDERBERG

URPREMIÄR 26 APRIL 2019
LÄNGD CA 70 MIN UTAN PAUS
PRODUKTION REGIONTEATERN BLEKINGE & KRONOBERG

REGIONTEATERN BLEKINGE KRONOBERG,
Box 486, 351 06 Växjö
0470-70 05 00
info@regionteatern.se

Har du frågor eller tankar kring lärarhandledningen eller vårt besök - kontakta oss gärna!

Linnea Eriksson,
Dramapedagog

linnea.eriksson@regionteatern.se

REGIONTEATERN
BLEKINGE & KRONOBERG

BOX 486 351 06 VÄXJÖ
REGIONTEATERN.SE